

De Heraut

van de

Gereformeerde Kerken in Nederland.

Het auteursrecht van den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de wet van 23 Juni 1881 (Staatsblad No. 124.)

Zondag 16 Februari 1908. No. 1572.

Dit blad wordt geregeld des Vrijdags aan de geabonneerden verzonden. Abonnementen van medewerkers, ingezonden stukken en alles wat verder den inhoud van het blad betreft, te adresseren aan de REDACTIE. Abonnementen en Advertentieaanvragen aan de ADMINISTRATIE; Bureau: Warmoesstraat 66, in Amsterdam. Inzendingen, die later dan Dinsdag 's namiddags te 12 uren worden ontvangen, kunnen voor het nummer van die week niet meer in aanmerking komen.

Abonnementen: France aan huis, per drie maanden f 1.20, voor België per jaar f 5.30 bij vooruitbetaling, voor het verdere Buitenland en Ned.-Indië per jaar f 6 bij vooruitbetaling. Afzonderlijke nummers f .10. Abonnementen worden aangegonnen door het Bureau te Amsterdam, Boekhandelaars, Postdirecteuren enz. Advertenties: van 1 tot 3 regels f 1.20, voor elke regel meer f .20. Aanvragen en vermelding van liefdegaven f .12 per regel.

Pro tiege.

TWEDE REEKS.

XX.

En ik zag in de rechterhand desgenen die op den troon zat, een boek, geschreven van binnen en van buiten, vergezeld met zeven zegelen. Openbaring 5:1.

Christus, onze Koning, heeft in Israël, diep met de wortelen tot in het paradijs, zijn Koningschap voorbereid. Hij heeft 't, door zijn vleeschwording in Israël, vóór nu twintig eeuwen, geticht. Hij doet zijn Koninkrijk nu reeds eeuwen lang geleidelijk in het leven der menscheid doorwerken. Maar eens zal ook die derde periode der geleidelijke doorwerking een einde nemen, en zal de laatste periode, die der voleinding, ingaan, zacht samenbrekkende om het groote feit van zijn wederkomst. Deze stille openbaring en aankondiging in de Heilige Schrift mag niet beneveld, omfloerd of vergeestelijkt worden. Het moet voor ons vaststaan en duidelijk worden uitgesproken, dat de periode der geleidelijke doorwerking, waarin wethans verkeren, eens een einde zal nemen, en zal overgaan in de laatste periode van een bovennatuurlijke machtsopenbaring, die heel deze wereld, ja met deze wereld het gansche heelal, omvatten zal. De weg der geleidelijkheid kan den eindtriomf niet brengen. Ze loopt op mislukking uit. En als klaar en duidelijk in het historisch verloop zal gebleken zijn, dat de natuurlijke, geleidelijke ontwikkeling niet tot het einddoel voort, noch voeren kan, dan, maar ook dan eerst, zal onze Koning op geheel bovennatuurlijke wijze ingrijpen, om allen tegenstand te niet te doen, en de volle heerlijkheid van zijn Koninkrijk te doen doorbreken. Vooraf moet het zijn uitgemaakt en bewezen, dat de geleidelijke ontwikkeling niet tot zijn triomf leiden kan. Er moet van achteren niet kunnen gezegd worden: „Had het God maar liefde, de menscheid aan haar eigen, natuurlijke ontwikkeling over te laten, zou zou alles vanzelf terecht zijn gekomen.“ Neen, het moet in de feiten der historie blijken, dat de menscheid in zich zelf hiertoe onmachtig is. Haar moet daarom tijd worden gelaten. De tijd om al den zegen van het Christendom geleidelijk in zich op te nemen. De tijd, om op alle manier en op allerlei wijze te beproeven, of zij niet zelve zich, met behulp van het Evangelie, redden kan. En eerst als na sloop van dien ruimschoots toegemeten tijd zal gebleken zijn, dat de menscheid hierin niet slaagt, omdat de wortel zelf van haar leven vergiftigd is, en bij elke nieuwe ontwikkeling de demonische macht nieuwe wegen en middelen vindt, om in haar aderenweefsel in te dringen, en haar innerlijk te verdueren, dan eerst zal de Christus deze periode van geleidelijke ontwikkeling, doorzuring en doorwerking, plotseling afbreken, en met zijn volle Koninklijke macht ingrijpen, nu niet meer om te behouden, maar om te oordeelen, en met bovennatuurlijke macht de voleinding van zijn Koninkrijk door te zetten.

De leidende gedachte hierbij is deze. De menscheid is als een geheel, en dus gerepresenteerd in een natuurlijke hoofd, d.i. in Adam, geschapen. De zonde breekt die organische eenheid. Na den val heeft de menscheid geen hoofd, geen Koning meer, vervalt daardoor in steeds voortgaande verbroekeling en ontbinding, en nu moet van tweeën één gebeuren. Of de menscheid gaat steeds verder tot ontbinding over, en verliest ten slotte alle betekenis als eenheid. Oftewel, de menscheid moet een nieuw hoofd erlangen, en God moet haar een Koning geven. Dit laatste is geschied. In Christus ontvangt de menscheid een Koning terug, maar nu in den tweeden Adam veel heerlijk, dan in den eersten Adam veel geval was. Uit den val komt niet hetzelfde voort, wat er zonder den val uit geworden zou zijn, maar iets veel heerlijk. Iets wat Augustinus spreken deed van de *Felix culpa*, den geluk aanbrenghenden val. Dit schenken aan de menscheid van een zoo heiligen Koning, is nu aldus in zijn werk gegaan, dat eerst het hooge leven der menscheid zich in het nationale bestaan van één enkel, uitverkoren volk saamtrekt. Dit is in Israël geschied. In dit verkoren volk komt nu allens de idee van een heilig Koningschap op. Niet reël, want alles in Israël is schaduwachtig en zinbeeldig. Maar de idee schiet toch wortel. Een Zoon des menschen, niet uit de menscheid, maar in haar ingedragen, als geestelijk hoofd, wordt het volksideaal; reeds bij Daniel is de formule van den Zoon des menschen zich vastzettend. Ten slotte verschijnt die Koning in Israël. Maar nu breekt ook het zinbeeldige en schaduwachtige der realiteit door. Gelijk we het in een vorig artikel uitdrukten, de

schelp splitst en de parel komt er uit te voorschijn. Daarmee valt Israël als natie. Voor het vleeschlijk Israël uit Abraham treedt het geestelijk Israël der wedergeborenen in de plaats. Van dat Israël is Christus de reële Koning. Hij is het die zijn volk schept, en zijn volk in één Lichaam met zich zelf als het Hoofd verbindt. Dit geestelijk Israël vormt zich uit alle geslachten, naties, tongen en talen. Zoo komt er een scheiding in het leven der menscheid tot stand. Aan de éne zijde staat dat deel der menscheid, dat werkelijk uit Christus als zijn Koning leeft, door hem geregeerd en beschermd wordt, en aan de andere zijde dat andere deel, dat weigert zich aan hem als zijn Koning te onderwerpen. En of nu al de aanhangers van den Christus, en de onderdanen van dezen Koning in aantal toenemen, en van de duizenden tot de miljoenen uitdijen, de tegenstelling valt niet weg. Een deel der menscheid volhardt in haar verwerping van den Koning. Dit is nu zoo, en zal zoo blijven tot den einde toe. In dit weerbarstig deel der menscheid nu zet zich de macht van het demonische vast. Het is nogmaals de Verzoeker, die Overste der wereld wij is, en zijn Koninkrijk tegen dat van den Christus oversteelt en poogt te hanthaven, ja, het Koninkrijk van den Christus weer poogt te niet te doen. En hieraan nu zal onze Koning door zijn wederkomst een einde maken. Hij zal de geschiedenis der menscheid door zijn wederkomst afbreken en een einde doen nemen. Hij zal de macht van het demonische voor goed teniet doen en verpletteren. En hij zal als rechter zittende om te oordeelen de levenden en de dooden, in zijn rijk verzameld geheel het menscheid geslacht, voor zover zijn Koningschap daarin zal zij doorgedrongen, en afwerpend van den stam van ons geslacht al die enkele takken en bladeren en verdorde binnestems, die tot den einde toe in de verwerping van zijn Koningschap zullen hebben volhard. Zoo zal er ten slotte niets overblijven dan het Koninkrijk van Christus. Al wat nog het menscheid geslacht zal vormen, zal hem onderdaanig zijn. En alsdan zal het Rijk der heerlijkheid ingaan. Een rijk, dat daarom niet rijk der heerlijkheid zal zijn, omdat heel de natuur en heel de geestewereld, met heel ons geheiligd geslacht in de eenheid van leven en heerschappij, die onze Koning tot stand bracht, alsdan in volkomen harmonie zal zijn opgenomen.

Die eindgebeurtenis nu, die met de wederkomst van Jezus zal intreden, die door het laatste oordeel tot beslissing zal komen, en die de voleinding van Jezus Koninkrijk het Rijk der heerlijkheid brengen zal, kondigt de Heilige Schrift ons in de visioenen aan, die op Pathmos aan Johannes ten deel vielen. We kunnen daarom tot geen heldere voorstelling van het Koningschap van den Christus komen, tenzij we vooral op deze visioenen de aandacht vestigen; en stellig is het een leentje in de gedachtenwereld der geloovigen, dat ze uit deze Openbaringen van Johannes zoo weinig den troost en den levensmoed weten in te drinken, dien de Schrift er hun in aanbiedt. Maar al is het met name in de Openbaringen van Johannes, dat deze laatste periode der Voleinding ons in beeld is gebracht, toch wordt die eindgebeurtenis ons even beslist in de profetie, in het Evangelie en in de brieven der apostelen aangekondigd. Op een voleinding der dingen door geleidelijke geestelijke ontwikkeling wordt nergens in de Schrift uitsicht gegeven. De doorgaande onderwijzing der Schrift is steeds, dat de gang der historie eens zal worden afgebroken, afgebroken voor goed, en dat alsdan door een bovennatuurlijk ingrijpen, dat zoowel de geheele onzenlijke als de geheele ziënlijke wereld omvatten zal, de verwezenlijking van het hooge, heilige ideaal staat te komen. Reeds bij Joel, een der oudste profeten, wordt de dag aangekondigd, waarop „de oogst der aarde zal gerijpt zijn“ (3: 13), en de sikkel in dien oogst zal worden geslagen, en de dag des Heeren komt. En dat dit komen des Heeren niet enkel een geestelijke actie zal zijn, maar ook tot de natuur en haar elementaire krachten zal doordringen, blijkt wel uit wat hij schrijft, dat niet alleen de Geest zal worden uitgestort, maar dat ook „wonderteekenen zullen komen in den hemel en op aarde, bloed, vuur en rookpijlen, en dat de zon zal veranderd worden in duisternis en de maanglans in bloedkier, eer die groote en doorlichtige dag des Heeren komt. En in 3: 15 herhaalt Joel nogmaals, dat als de dag des Heeren nabij is, „de zon en de maan zullen zijn zwart geworden, en de sterren hun glans zullen hebben ingetrokken.“

Niet minder stellig dan de profeten van Israël, heeft Jezus zelf, nog kort vóór zijn sterf, dien dag der dagen aan zijn jongeren aan-

gekondigd. Lees het maar in Matth. 24: 27 v.v., waar het heet: „Gelijk de bliksem uitgaat van het oosten en schijnt tot het westen, alsoo zal de komst van den Zoon des menschen zijn. Terstond na de verdrukking dier dagen zal de zon verduisterd worden, en de maan zal haar schijnsel niet geven, en de sterren zullen van den hemel vallen, en de krachten der hemelen zullen bewogen worden. En alsdan zal in den hemel verschijnen het teken van den Zoon des menschen, en dan zullen de geslachten der aarde weenen, en zullen den Zoon des menschen zien, komende op de wolken des hemel, met groote kracht en heerlijkheid. En hij zal zijn engelen uitzenden met een bazuin en groot geluid, en zij zullen zijn uitverkorenen bijeenverzamen uit de vier winden, van het ene uiterste der hemelen tot het andere.“ En daarop volgt dan in Matth. 25: 31 v.v. even beslist de aankondiging van het oordeel, dat terstond op zijn wederkomst volgen zal: „Wanneer de Zoon des menschen komen zal in zijn heerlijkheid, en al de heilige engelen met hem, dan zal hij zitten op den troon zijner heerlijkheid, en voor hem zullen alle volken vergaderd worden, en hij zal ze van elkander scheiden, gelijk de herder de schapen van de bokken scheidt. Deze zullen gaan in de eeuwige pijn en de rechtvaardigen zullen gaan in de eeuwige leven.“ Bij Jezus hemelvaart wordt nogmaals dezelfde aankondiging, nu niet door Jezus, maar door de engelen aan de discipelen gedaan: „Twee mannen stonden bij hen in witte kleeding, welke ook zeiden: „Gij, Galileesche mannen, wat staat gij en ziet op naar den hemel. Deze Jezus, die van u opgenomen is in den hemel, zal alsoo wederkomen, gelijkwerwijs gij hem naar den hemel hebt zien opvaren.“

In de apostolische brieven is de wederkomst van Jezus dan ook een vast bestanddeel van het Evangelie „dat zij de wereld indroegen.“ In een punt des tijds, zoo heet het in 1 Cor. 15: 52, in een oogenblik, met de laatste bazuin, want de bazuin zal slaan, en de dooden zullen opgewekt worden in onoverlijdelijkheid. En wanneer dit onsterfelijke zal onsterfelijke aangedaan hebben, alsdan zal geschieden wat geschreven is: „De dood is verslonden tot overwinning.“ En evenzoo in 1 Thess. 4: 16: „De Heere zelf zal met een roep, met de stem des archangels, en met de bazuine Gods nederdalen van den hemel, en die in Christus gestorven zijn, zullen eerst opstaan.“ Steeds klaarder zelfs wordt door den apostel beliden, dat er eerst een tijd van doorwerking en gisting zal zijn, en dat eerst daarna de wederkomst des Heeren zal intreden. Zoo in 1 Thess. 2: 7, v.v.: „De verborgenheid der ongerechtigheid wordt alreede gewrocht. Alleenlijk, die hem nog wederhoudt, zal dit blijven doen, tot dat hij uit het midden zal worden weggedaan. En alsdan zal de ongerechtigheid geopenbaard worden, dewelke de Heere verdoen zal door den geest zijnsmonds en te niet maken door de verschijning zijner toekomst.“ En dat deze wederkomst des Heeren verzeid zou gaan van een bovennatuurlijk ingrijpen in de bestaande orde van zaken, ook in de natuur, spreekt Petrus met nadruk uit in deze woorden: „De dag des Heeren zal komen als een dief in de nacht, in welken de hemelen met een gedruisch zullen voorbijgaan, en de elementen brandende zullen vergaan, en de aarde en de werken, die daarin zijn, zullen verbranden. De hemelen, door vuur ontstoken zijnde, zullen vergaan, en de elementen zullen brandende versmelten.“ En dan zal het rijk der heerlijkheid komen, want „wij verwachten, naar de belofte, nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, waarop gerechtigheid wonen zal.“ De vervulling van de aloude profetie in Jesaja 65: 17: „Want zie, ik schep nieuwe hemelen en een nieuwe aarde, en de vorige dingen zullen niet meer gedacht worden, en zullen in het hart niet meer opkomen.“

Ook al ware de Openbaring van Johannes niet als alutaten in het Nieuwe Testament ingevoegd, zoo zou derhalve op grond van de profetie des O. V., van Jezus eigen getuigenis en van de duidelijke uitspraken in de Apostolische brieven, de wederkomst des Heeren toch muurvast in het gebouw onzer Christelijke belijdenis zijn ingemetseld. Er is zonder het artikel over Jezus wederkomst op de wolken geen Christelijke belijdenis, in uitgewerkten zin, denkbaar. De twaalf Geloofsartikelen houden dan ook de belijdenis in: „Opgevaaren ten hemel, van waar hij komen zal om te oordeelen de levenden en de dooden“, en alle Christelijke Kerken zonder onderscheid hebben de twaalf Geloofsartikelen, met dit stuk er in, aanvaard. In de laatste negen eeuwen echter is die belijdenis van Jezus wederkomst van de zijde der Kerken

weinig meer dan nominaal geweest. Wel zijn er, schier van eeuw tot eeuw, kleine groepen en kringen geweest, die zich zelfs te eenzijdig op dit éne stuk wierpen, en zich al spoedig in allerlei droomerijen verliepen. Maar, uitgezonderd deze groepen of secten, heeft de wederkomst des Heeren niet als bezielend motief in de prediking geleefd, en is in niet éne Kerk in het geloof der gemeente tot haar recht gekomen. In tijden van druk en vervolging leefde het geloof aan Jezus wederkomst weder even op. Zoo ging het ook tijdens de Reformatie in die landen, waar de Reformatie zich of niet dan met moeite kon staande houden, of, erger nog, na even te zijn opgekomen, weer wegzonk. In zulke dagen van angst en ontzetting greep men weer naar de belofte van Jezus toekomst. Maar nauwelijks had zich in de 17e eeuw de positie der onderscheidene Kerken tegenover en naast elkander vastgezet, of men begon zich in de wereld weer thuis te gevoelen; verschoof het einde der dingen naar een onafzienbaar vergeticht; en begon opnieuw, evenals vroeger, de belijdenis van Jezus toekomst tot een bijna doode letter van onze belijdenis te maken. Zoo was het in de Griekse, zoo was het in de Roomsche, zoo was het in de Luthersche en in de Gereformeerde Kerken; en zelfs bij de Doopsgezinden, de erigenamen van de vroegere Anabaptisten, die in de leer der laatste dingen met kracht waren ingeleefd, viel al spoedig een willige berusting in den stillen voortgang der historie waar te nemen.

Als reactie tegen deze koude onverschilligheid met oplicht tot „de laatste dingen“, traden dan wel gedurig enkele mystiek aangelegde of dwarspeetse personen op; of voelden machtige zangers zich door de aangrijpende visioenen over Jezus wederkomst aangetrokken, zoals ons land dit in Da Costa genoot; of ook vormden zich nieuwe groepen, zoo als de *latterday Saints* e. a., die waanden de toekomst des Heeren nog bij eigen leven, binnen enkele jaren, te mogen inwachten; maar in den breedten stroom van het kerkelijk leven werden de wateren door dit zuchtje van den eschatologischen wlad ter nauwernood gerimpeld. Ja, in breedten Christelijken kring verviel men allens zelfs in zoo volstrekt tegenschertuurlijke voorstelling, dat men zich niet veel anders voorstelde, dan dat de afgescheiden zielen der ontslapenen bestemd waren om tot in alle eeuwigheid in het Vaderhuis geen ander dan een geestelijk bestaan te leiden, zonder dat er aan een wederopstanding der dooden, aan een wezenlijk laatste oordeel, of aan een verheerlijking van het in dood en graf vernederd lichaam meer gedacht werd. Met het schuil gaan van de belijdenis van Jezus wederkomst, weekte ook heiligen daarmee in verband staat, al meer los; en al bleven er steeds kringen van dieper ingeleide Christenen over, die in de leer der laatste dingen inleefden, er hun geloof door sterkten, en er in genoten, — voor de groote menigte hield de belijdenis der laatste dingen almeer op, een wezenlijk bestanddeel van hun geloofsovertuiging te zijn. Met het stoffelijk overschot van zijn dooden had men in het graf afgereken. Onze dooden bestonden nu nog alleen als onsterfelijke zielen in het Vaderhuis. Dat Vaderhuis wachtte ook ons op. En zoo zou 't voortgaan van eeuw tot eeuw. Tot eens het leven der wereld ophield, en er alleen het hemellevens zou overblijven. En in dat hemellevens zou het wezen van wie men hier verloren had en in den hemel terug zou vinden, wel zoo breede plaats innemen, als het leven in den dienst van den verheerlijkten Koning. Over dien Koning dacht men weinig meer. Hoogstens was er nog sprake van een Vriend die ons gered en verlost had en dien we daarvoor onzen dank zouden brengen. Maar van een Rijk der heerlijkheid, van een nieuwe aarde onder een nieuwen hemel, van een ons terugvinden in een dan verheerlijkt lichaam, van een triomf van den Christus over zijn wederpartijders, van een gericht over levenden en dooden, en van een ingaan in de volle glorie van het Koninkrijk regiment van den Christus, was, een enkele predicatie of een enkel lied uitgenomen, bij het sterfbed of bij de geopende groeve nauwelijks sprake meer. De leer der laatste dingen was het eerste stuk wat de gemeente losliet, en dat ze uitruilde voor een oppervlakkige, eenzijdige, geestelijke voorstelling, die zich in ongelooft kringen gevormd had.

Het boek der Openbaringen van Johannes sprak daarom de gemeente niet meer toe. Ze voelde er niets meer voor. Ze verstond het niet langer. Ze vond er geen voedsel meer in voor haar geloof. En toen de vervolging had opgehouden, voelde ze aan de vertroosting, die dit laatste boek der Heilige Schrift bood, geen behoefte meer. Veel schoons vond men

nog altoos in de zeven brieven aan de zeven Klein-Asiatische gemeenten, en ook vond men in de beschrijving van het nieuwe Jeruzalem en van het hemelsche paradijs nog veel dataantrek door dichterlijke schoonheid, maar wat tusschen die zeven brieven en die tekening van het nieuwe Jeruzalem in lag, hield op te boeien. Men las het niet meer. Men kende het niet meer. En 't was al evenals het artikel over Jezus wederkomst in de XII Geloofsartikelen, een doode letter geworden. En wij nu in geen boek van het Nieuwe Testament het Koningschap van Christus zoo alzijdig uitschittert als juist in de visioenen van Johannes op Pathmos, kon het moeilijk anders, of dit laten glippen van de leer der laatste dingen moest meer dan iets anders aan de vereering van Jezus Koningschap afbreuk doen. Alles dreef er heen, om in Jezus eeniglijk zijn Redder en Verzoener te eeren, en vooral zijn Koninkrijk uitsluitend in geestelijken zin op te vatten als de heerschappij van zijn hooge religieuze en zedelijke denkbeelden. Dat Jezus Koninklijke majesteit zich ontplooiën zou in een machtsbetoon over alle creatuur, niet alleen over de zelfbewuste, geestelijke creatuur in den mensch, maar ook over de onbezielde schepping in heel het rijk der natuur, tot in haar eerste elementen, en niet minder over de rijke wereld der geesten, die buiten onzen menscheit levenskring stond, ging in de voorstelling der menigte almeer teloor. Het geloof in de wonderen, waarin Jezus deze macht, tijdens zijn omwandeling op deze aarde, vertoonde, verzwaakte, en men verstond er niets meer van, dat deze zelfde wondermacht in het eind der dagen nog eens veel heerlijkler zou doorbreken, om de Koninklijke majesteit van den Christus te openbaren. Geestelijk wilde men aan Jezus alle eere laten, de een om hem nog als Verlosser, de ander om hem alleen als religieuze genie te loven; maar supranaturalisten en modernen gingen hierin saam, dat er van een nieuwe, nog hoogere, en nog veel geweldiger machtsopenbaring van onzen Koning niets meer in de toekomst te verwachten was. Het laatste oordeel zelfs mocht alleen verstaan van Jezus werking in onze consciëntie. En zoo was het niet het minst het prijsgeven van de leer van Jezus wederkomst, waardoor voor het geloofsbesef der breede schiare alle deugdelijke voorstelling van Jezus Koningschap, als van een Koningschap dat over alle dingen in hemel en op aarde beschikt, ophield een kracht ten leven te zijn.

„De medicijn der tong“.

De medicijn der tong is een boom des levens; maar de verkeertheit daarin is een breuk in den geest.

Spreuken 15:4.

Bij het spreken blijft keel, gebit en verhemelte vast, maar wat zich daartusschen en achter de lippen beweegt en in actie komt, is de tong. De lippen gaan ook wel op en neer, maar toch vooral van de tong gaat bij het spreken de actie uit. Vooral bij een Oosterling, bij wien men dat ziet, zoo druk als hij onder het uitspreken van zijn keel- en sisklanken, bij half open mond, met zijn tong in de weer is. Hij den Jood onder ons neemt men dit soms nog waar.

Om die oorzaak is het begrijpelijk, dat in de Schrift de tong zoo sterk op den voorgrond treedt, meer zelfs dan de mond. Niet als er sprake is van den Heilige. Dan heet 't: „De mond der Heeren heeft 't gesproken“, en wordt aan God den Heere wel een oog, een neus, een hand, een arm, en zoo ook een mond toegekend, maar wordt gewogen van de tong. De tong is alleen bij den mensch het instrument voor de actie die van zijn geest uitgaat, en bij den mensch neemt de Schrift dit als van zoo hooge betekenis, dat der menschen *talen* zelve, in de Openbaringen, *tongen* genoemd worden en dat de openbaring van den Heiligen Geest op den Pinksterdag zich afteekende in het zinbeeld van „verdeelde tongen als van vuur“. Als Jezus den stomme geneest, wordt niet diens mond, maar zijn *tong* aangeraakt, en de rijke man in de gelijkenis zucht en versmacht, of een druppel waters zijn *tong* mocht verkoelen.

In die tong ziet de Schrift een *macht*, een instrument, waar ongemeene *kracht* van uitgaat; zoo geweldige *kracht* zelfs, dat er staat: „Dood en leven zijn in 't geweld der tong“, dat de tong met „een tweesijdend zwaard“ wordt vergeleken; dat Godverzakkers in hun boosheid uitroepen: „Wij zullen de overhand hebben met onze tong“, en dat Jesaja de tong „een verterend vuur“ noemt.

Natuurlijk gaat dit alles van de tong op de taal en van de taal op den geest terug, maar het is dan toch door die tong en door die taal dat de geest van den mensch in het leven ingrijpt, en zijn macht oefent. En daar nu de geest onzenlijk is en de taal, het woord, niets dan een klank is, en men de tong alleen ziet, daarom wordt alles op de *tong* teruggebracht.

De tong der Godverzakkers „wandelt op de